

Persoonsgebonden budget **Binnenland**

Kabinet pakt fraude met pgb aan

Het pgb mag blijven van dit kabinet, maar dan moet het wel aan echt noodzakelijke zorg besteed worden. Het kabinet wil fraude en oneigenlijk gebruik serieus bestrijden.

Van onze verslaggever
Raoul du Pré

DEN HAAG Met 22 speciale inspecteurs, een nieuw betaalsysteem en meer controle tot in de huiskamer, gaat het kabinet de strijd aan met fraude met persoonsgebonden zorgbudgetten (pgb's). Justitie vermoedt dat er voor tientallen miljoenen euro's wordt gefraudeerd met deze budgetten, vooral door bemiddelende malafide zorgbureaus.

Pgb's zijn bedoeld voor mensen die hun eigen zorg organiseren. Zij kunnen zelf hulpverleners en begeleiders uitkiezen en ook beslissen welke zorg ze in kopen. Vanwege de snel oplopende kosten was het kabinet-Rutte I van plan fors te bezuinigen op de budgetten: zo'n 39 duizend mensen dreigden hun pgb en zorg kwijt te raken. Dat plan werd in het voorjaar deels herroepen in het Lenteakkoord van de vijfpartijencoalitie. Het kabinet Rutte II handhaaft het pgb als model, al worden de eisen wel opgeschroefd, waardoor minder mensen er een beroep op kunnen doen.

De nieuwe staatssecretaris van Volksgezondheid Martin van Rijn (PvdA) wil om te beginnen de fraude aanpakken. De afgelopen jaren kwamen diverse gevallen van grootschalig misbruik aan het licht. Uit onderzoek van de Arbeidsinspectie, de FIOD en de politie blijkt nu dat er zorgbureaus zijn die stelselmatig pgb's aanvragen op naam van mensen die van niets weten. Het geld wordt vervolgens weggesluisd. Bovendien zijn er mensen die het budget niet gebruiken voor zorg, maar voor andere doeleinden. 'Fraude met gemeenschapsgeld ten koste van mensen die zichzelf niet altijd goed kunnen verweren, is niet te verkroppen', aldus Van Rijn.

In reactie op de bevindingen voert de bewindsman nu de controle op. Voortaan moet zeker 20 procent van de pgbhouders te maken krijgen met inspectie. Nu is dat nog 5 procent. 'Dat moet niet alleen via formulieren, maar ook door bij de mensen thuis langs te gaan', aldus Van Rijn. De aanstelling van 22 extra inspecteurs moet dat mogelijk maken.

Van Rijn stopt ook met de contante betaling aan budgethouders. Zij krijgen het geld niet meer op de eigen rekening gestort, maar krijgen een 'trekkingsrecht'. Een derde instantie, bijvoorbeeld de Sociale Verzekeringsbank, gaat waken over de budgetten. De budgethouders moeten duidelijk maken welke zorgverleners hoeveel uur zorg hebben verleend en tegen welk tarief. Pas daarna wordt het geld uitgekeerd. Staatssecretaris Van Rijn vergelijkt het systeem met internetbankieren: 'In een beveiligde omgeving krijgt de cliënt toegang tot het pgb en geeft hij de uitvoerder opdracht om een betaling aan zorgverleners te doen.'

Gehandicapten demonstreerden vorig jaar in Den Haag tegen bezuinigingen op het persoonsgebonden budget.

Foto Robin Utrecht / ANP

Daarmee keert het pgb-systeem feitelijk terug naar de situatie van voor 2003. Toen waren er ook trekkingsrechten, bewaakt door de Sociale Verzekeringsbank. Dat systeem werd toen als 'te bevoogdend' ervaren. Daarom werd het afgeschaft en kregen cliënten het geld direct tot hun beschikking.

Daarmee keert het pgb-systeem feitelijk terug naar de situatie van voor 2003. Toen waren er ook trekkingsrechten, bewaakt door de Sociale Verzekeringsbank. Dat systeem werd toen als 'te bevoogdend' ervaren. Daarom werd het afgeschaft en kregen cliënten het geld direct tot hun beschikking.

Drie manieren van oneigenlijk gebruik

■ Incasseren tegen wil en dank
Eerder dit jaar verbaasde een pgb-houder zich in de *Volkscrant* over de regeling. 'Mijn gehandicapte dochter kreeg een indicatie. Dan kijken ze: hoe zwaar is de handicap? Vervolgens krijg je een normbedrag, voor aankleden, activiteiten ondernemen.' Er kwam een ruim bedrag uit de bus, netto vierduizend euro in de maand. Hij stortte uiteindelijk de helft van het pgb terug. 'Er werd niet gekeken naar het inkomen van de ouders. Mijn dochter had vanaf haar 18de jaar een Wajong-uitkering. Daar kwam dat pgb bovenop. Ik vond dat overdreven.'

■ Creatieve zorgverleners
Er zijn zorgverleners die zich hebben gespecialiseerd als pgb-bemiddelingsbureau. Zij bieden bijvoorbeeld training en coaching van adhd'ers aan en beklemtonen dat 'dit kan worden betaald met een pgb'. Het bureau regelt vervolgens alles, de cliënt hoeft alleen maar op de juiste plekken te teknen. Een cliënt verhaalde in de *Volkscrant* dat ze zo aan een pgb van zesduizend euro per jaar kwam. Toen ze na acht coachingsgesprekken klaar was, had ze nog vijfduizend euro over. Onmiddellijk bood het bureau nog wat andere cursussen aan.

■ Fraude
Sommige zorgbureaus plegen rechte fraude. Onlangs nog werd de oprichtster van opvanginstelling Ansa in Leijstade veroordeeld tot terugbetaling van 3,1 miljoen euro wegens groot-schalige fraude met pgb's. Zij vroeg namens haar cliënten een hoger pgb aan dan nodig was en stak het meerdere in eigen zak. Soms zitten artsen in het complot. De opsporingsdienst Stod rapporteerde vorig jaar over psychiaters die leverden diagnoses stelden. Dat leverde patiënten een arbeidsongeschiktheidsuitkering plus een pgb op.

De bijl zal vallen in idealen van zelfregie

Analyse Zorg

Het imago van het persoonsgebonden budget is geschaad door fraude. Toch is het een belangrijk instrument.

Wie kan beter bepalen wat de beste zorg is dan de zorgvragende burger zelf? Met dat motto introduceerde staatssecretaris Erica Terpstra in 1995 het persoonsgebonden ret (pgb). Terpstra koesterde een nistisch beeld van de geëmanicerde gehandicapte of chronisch eke die stond te popelen om het heft

in eigen hand te nemen. Het pgb betekende een verlossing van een naar-geestige staatsbureaucratie.

In sommige opzichten waren Terpstra en haar opvolgers wat al te optimistisch, blijkt uit een gisteren verschenen onderzoek naar fraude met de regeling. In de helft van de gevallen wordt het pgb niet aangevraagd door de cliënt zelf, maar door een bemiddelingsbureau. Juist de minst weerbare mensen laten zich voor het karretje van zo'n bureau spannen. Soms weten ze niet eens dat in hun naam een pgb is aangevraagd.

Kortom: Terpstra en haar opvolgers onderschatten de inventiviteit waarmee sommige burgers overheidsregelingen misbruiken.

Toch zou het jammer zijn als het imago van het pgb bepaald zou worden door fraude, schrijft staatssecretaris Van Rijn aan de Kamer. De budget-

Juist de minst weerbare mensen laten zich voor het karretje spannen

taire problemen rond het pgb lijken primair te worden veroorzaakt door de aanzuigende werking. Volgens een onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau zou tweederde van de aanvragers geen beroep doen op publiek gefinancierde zorg, als er geen pgb bestond. Aantrekkelijk is vooral de 'monetarisering' van de mantelzorg: ouders, vrienden en familieleden

worden betaald voor werk dat ze anders - al dan niet gedeeltelijk - ook zouden doen. Dat hoeft niet onredelijk te zijn. Mantelzorg kan een zware last zijn en dankzij het pgb kunnen mensen meer tijd aan een ziekte of gehandicapte besteden. Het aanbod scheidt wel de vraag, maar niet de ellende, zoals socioloog Abram de Swaan ooit schreef.

De grote vraag is echter: bij hoeveel pech moet de overheid bijspringen? De overheid is geen geluksmachine, zei premier Rutte ooit. Nee, de overheid is een pechdemper, reageerde Pletter Hilhorst in zijn column in de *Volkscrant*. De metafoer van Hilhorst is adequater, maar lost het probleem niet op. Pech is een even rekbaar begrip als geluk. Als de overheid een aantrekkelijke regeling in het leven roept, komen er stevast veel meer mensen voor in aanmerking dan voorzien. Dat

bleek eerder al bij de WAO, de Wajong en de subsidie voor particuliere kinderopvang.

Het vorige kabinet wilde het pgb bijna helemaal afschaffen. Het nieuwe kabinet wil de regeling handhaven en de kosten beheersen. Daartoe is onder meer een drempel ingesteld: iemand moet minimaal 10 uur zorg per week nodig hebben. Dat lijkt redelijk - zo wordt het pgb gereserveerd voor 'zware' gevallen - maar er zijn ook mensen die zeggen dat ze juist dankzij een paar uur zorg per week zelfstandig kunnen blijven wonen. Zo zal ook staatssecretaris Van Rijn blijven worstelen met de vraag waar de bijl precies moet vallen. Maar anders dan zijn voorganger lijkt hij de idealen achter het pgb te delen: de mogelijkheid voor chronisch zieken en gehandicapten om de regie over hun leven te voeren.

Peter Giesen